

prof. dr hab. Wojciech Maciejowski
Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna wokalistyka
Akademia Muzyczna w Poznaniu

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Zlecceniodawca opinii:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie.

Zlecenie podjęto na podstawie pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC z dnia 20.02.2025 roku, dotyczącego decyzji Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC w sprawie powierzenia mojej osobie funkcji recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora panu Yawei Xu w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne, na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

Do zlecenia dołączono następującą dokumentację:

- pismo przewodnie Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC z dnia 20.02.2025 r.,
- dzieło artystyczne w formie nagrania CD,
- opis dzieła artystycznego,
- oświadczenie promotora z dnia 19.12.2024 r.

Recenzja pracy doktorskiej

Praca doktorska pana Yawei Xu *Znaczenie poezji Fridricha Rückerta dla niemieckojęzycznych pieśni artystycznych* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu tego dzieła.

Dzieło artystyczne

Załączone dzieło artystyczne, będące nagraniem na nośniku elektronicznym wybranych pieśni powstałych do słów Friedricha Rückerta, zrealizowane zostało w Sali Kameralnej Wyższej Szkoły Muzyki i Tańca w Kolonii (Niemcy) dnia 5 maja 2024 roku. Realizatorem nagrania jest Ava Gesell. Autorami nagrania są: Yawei Xu – *baryton*, Meiyan Han – *mezzosopran* oraz Xizhe Zhang – *fortepian*.

W sumie zarejestrowano 13 wybranych specjalnie dla celów niniejszej pracy pieśni Roberta Schumanna, Gustava Mahlera oraz Viktora Ullmana. Są to następujące utwory:

Robert Schumann – *Liebesfrühling* op. 37

- *Der Himmel hat eine Träne geweint* op. 37 nr 1
- *Ich hab' in mich gesogen* op. 37 nr 5
- *Liebste, was kann denn uns scheiden* op. 37 nr 6
- *Rose, Meer und Sonne* op. 37 nr 9

Gustav Mahler – *Kindertotenlieder* GMW 45

- Nun will die Sonne so hell aufgeh'n
- Nun seh' ich wohl, warum so dunkle Flammen
- Wenn mein Mütterlein
- Oft denk' ich, sie sind nur ausgegangen
- In diesem Wetter, in diesem Braus

Viktor Ullmann – *Liederbuch des Hafis*

- Vorausbestimmung
- Betrunknen
- Unwiederstehliche Schönheit
- Lob des Weines

Przedstawionego nagrania słucha się z zaciekawieniem nie tylko ze względu na wybór zróżnicowanego repertuaru, ale również na uczestniczących w nagraniu artystów. Niestety od strony technicznej jakość nagrania nie jest najlepsza. Pan Yawei Xu obdarzony jest dość ładnym, ciekawie brzmiącym głosem barytonowym, prowadzonym bez forsowania, czasami zbyt miękko, co niestety nie ma pozytywnego wpływu na artykulację niemieckiego tekstu, zwłaszcza we fragmentach spokojnych w dynamice mf lub piano. Spośród pieśni Roberta Schumanna najciekawiej moim zdaniem wypada pieśń trzecia – duet *Liebste, was kann denn uns scheiden*. Duże zróżnicowanie dynamiczne i wyrazowe, dobra współpraca z mezzosopranistką to zapewne atuty tej pieśni. Niestety nie można tego powiedzieć o pieśni pierwszej – *Der Himmel hat eine Träne geweint*, w wykonaniu której wyczuwa się brak spokoju na dłuższych nutach oraz zbyt długie nabrzmiewanie samogłosek, szczególnie „a”. Również pieśń czwarta – *Rose, Meer und Sonne* obnaża pewne problemy w górnym odcinku skali głosu pana Yawei Xu. Dźwięki te są mało oparte na oddechu i mało estetyczne. Brak jest również ładnego legata, co zapewne wynika z problemów artykulacyjnych niemieckiego tekstu.

Wykonanie *Kindertotenlieder* Gustava Mahlera z fortepianem stanowi bardzo duże wyzwanie nie tylko dla wokalisty, ale głównie dla pianisty. To specyficzny cykl pieśni, w którym orkiestra swym brzmieniem i kolorem pozwala malować różne odcienie i barwy oraz stany emocjonalne, właściwie niemożliwe do odzwierciedlenia na fortepianie. Stąd tego wykonania mimo zauważalnych pozytywnych momentów nie można zaliczyć do wybitnych.

Zupełnie inaczej odebrałem zarejestrowane pieśni Viktora Ullmana. Większa swoboda wokalna i interpretacyjna, czasami wręcz charakterystyczne brzmienie głosu, dobrze wpisują się w charakter utworów. Również artykulacja tekstu i czasami wręcz melorecytacja wydają się odpowiednie dla tego rodzaju muzyki. W pieśniach tych zauważyć można również dobrą współpracę śpiewaka i pianistki. Wzajemne odbieranie motywów oraz zrozumienie w rozwoju dramaturgii poszczególnych pieśni powoduje, że pieśni Ullmana mają swój indywidualny charakter i siłę przekazu.

Ogólnie przedstawione nagranie jest moim zdaniem niejednolite pod względem artyzmu i sztuki wykonawczej. Artyści nie zawsze odnajdują odpowiedni charakter oraz nastrój wykonywanych pieśni. Również pod względem zastosowanych środków techniki wokalne odczuwalny jest pewien niedosyt. Mimo to należy docenić trud włożony w realizację tego rodzaju repertuaru przez artystów wychowanych w innej kulturze, nie tylko muzycznej, dla których również artykulacja języka niemieckiego jest bardzo dużym wyzwaniem.

Część opisowa

Praca doktorska pana Yawei Xu *Znaczenie poezji Fridricha Rückerta dla niemieckojęzycznych pieśni artystycznych* składa się z części o nazwie *Tło pracy* będącej wstępem oraz pięciu rozdziałów i *Podsumowania*. Pracę poprzedza *Abstrakt* w języku polskim. Brak jest streszczenia w języku angielskim.

Całość pracy dopełnia Bibliografia z podziałem na publikacje książkowe (64 pozycje), artykuły w czasopismach (w wykazie 10 pozycji, a w rzeczywistości 9), prace dyplomowe i doktorskie (6 pozycji) oraz Podziękowania. W wyniku przesunięcia pozycje 7 i 8 (s. 146) oznaczone są jako dwa odrębne dzieła, a powinny stanowić jedną całość. Autor korzysta ze stron internetowych, które prawidłowo i dokładnie opisuje dodając datę i godzinę wejścia.

Cytowane fragmenty prac innych autorów, głównie niemieckich i angielskich, opisywane są dokładnie, jednak nie ma wzmianki kto jest autorem tłumaczenia na język polski.

Od strony formalnej praca napisana jest starannie. Cytowane dzieła i fragmenty opisane są w przypisach prawidłowo, czytelnie i konsekwentnie. Pewnym mankamentem jest brak pełnego opisu zamieszczonych przykładów muzycznych, tzn. brak tytułu utworu oraz numerów taktów. Zauważyć można nieliczne, drobne niedociągnięcia edytorskie (np. brak spacji po kropce) oraz pomyłki w tłumaczeniu lub jego brak (np. str. 5 i 120, tytuł rozdziału podany jest w języku niemieckim) nie mające większego wpływu na ocenę strony formalnej pracy.

Należy podkreślić, że w mojej ocenie powyższe zastrzeżenia nie wpływają na ogólny odbiór przedstawionej rozprawy doktorskiej oraz wkład autora w dogłębne i szczegółowe zbadanie tematu.

We *Wstępie (Tło pracy)* pan Yawei Xu wskazuje przyczyny podjęcia takiego tematu badań oraz ukazuje Rückerta jako poetę zafascynowanego orientem oraz kulturą i poezją wschodu. Autor pracy odwołując się do głównych idei jakie przyświecały poecie, dokonuje porównania związków jego poezji z poezją arabską i wpływu na lirykę wokalną takich kompozytorów jak Schumann czy Mahler.

Rozdział I to wprowadzenie i syntetyczne ujęcie najważniejszych założeń estetycznych oraz formalnych, a także filozoficznych mających znaczenie w poezji arabskiej oraz wpływ sufizmu i islamu na myśl i poezję twórców niemieckich. Rozdział bardzo ciekawy. Tematyka została dobrze zbadana i przedstawiona przez autora pracy.

Rozdział II w skondensowanej formie dostarcza informacji o życiu Fridricha Rückerta i jego wrodzonych zdolnościach lingwistycznych, co miało swoje przełożenie na tłumaczenie Koranu i wierszy Hafisa na język niemiecki, a także na włączenie stylu *gazel* do twórczości poety. Ciekawe wydaje się wskazanie znaczenia wierszy Rückerta dla kompozytorów niemieckich XIX wieku.

Rozdział III to ukazanie głównych założeń zbioru *Liebesfrühling* Rückerta i jego odwołania do sufistycznego pojmowania miłości, dopełnionej własnym rozumieniem poety miłości świeckiej. W rozdziale tym autor opisuje rolę miłości w poezji Hafisa. Rozdział dosyć ciekawy, zawierający analizę poezji Rückerta w odniesieniu do założeń filozoficznych i estetycznych poezji orientalnej wydawać się może słuszny, jednak przekładanie tych samych elementów na twórczość Schumanna ze względu na wybór takiego, a nie innego wiersza przez kompozytora jest w moim odczuciu dyskusyjne. Podobnie jak dyskusyjne jest

rozpatrywanie kompozycji Schumanna z perspektywy ideologii gender na co wskazuje bibliografia pracy. Dopasowywanie pewnych wniosków do z góry założonej tezy, wynikające np. z dość swobodnego i niedokładnego tłumaczenia tekstu może prowadzić do pewnego rodzaju nadużyć. Przykładem może być fragment na stronie 58 „mein Grab, in das hinab Ich ewig meinen Kummer gab“, które jest tłumaczone „Mój grób, w który się **zapadłem** / powierzam mu na zawsze swój smutek” choć powinno być „mój grobie, w którym na zawsze złożyłem swoje smutki (*troski, zmartwienia*)”. Autor pracy na tym nie do końca doskonałym tłumaczeniu dokonuje pewnej systematyzacji pojęć dochodząc do wątpliwej wartości wniosków. Zapewne błędnym tłumaczeniem należy również wyjaśnić bardzo częste stosowanie przez autora pracy określenia *suita wokalna* (np. str. 39, 57, 62 i inne) jako synonimu *cykl pieśni*.

Bardzo dobrze opracowanym elementem pracy jest za to analiza muzyczna pieśni, dokonana ze znanstwem i bardzo szczegółowa. Dotyczy to zarówno pieśni Schumanna w podrozdziale 3.5, jak i Mahlera oraz Ullmana w rozdziałach IV i V. Wszystkie analizy dokonane są wg stałego klucza i schematu, na który składa się budowa formalna, analiza poszczególnych elementów dzieła muzycznego oraz odniesienie do umuzycznionego tekstu z jego elementami emocjonalno-dramaturgicznymi. Całość analizy jest bardzo ciekawa i stanowi o znacznej wartości niniejszej pracy doktorskiej. Opisywane zagadnienia poparte są licznymi przykładami nutowymi stosowanymi z wyczuciem i konsekwencją, aczkolwiek nie do końca dobrze opisanymi, o czym już wcześniej wspominałem. Analizę *Kindertotenlieder* w rozdziale IV poprzedzają rozważania autora dotyczące idei śmierci zarówno w poezji orientalnej, jak i w twórczości Rückerta i Mahlera. Rozdział V poświęcony kompozytorowi Viktorowi Ullmanowi, przybliża sylwetkę kompozytora, jego drogę życiową i poglądy oraz dokonania artystyczne. Pomimo że analiza utworów tego kompozytora, jak i wykonanie zarejestrowanych na nośniku elektronicznym pieśni do tekstów Hafisa w tłumaczeniu na język niemiecki Hansa Bethge są więcej niż zadowalające, nie potrafię znaleźć związku tego cyklu pieśni z tytułem rozprawy doktorskiej jakim jest „Znaczenie poezji Fridricha Rückerta dla niemieckojęzycznych pieśni artystycznych”. Rozdział V niniejszej pracy stanowić mógłby osobny temat badań dotyczących np. wpływu poezji orientalnej na twórczość kompozytorów pierwszej połowy XX wieku. Powyższe zastrzeżenie pogłębia również sam autor pracy, który w *Podsumowaniu* dokonuje skrótowego zestawienia najważniejszych wyników przeprowadzonych badań, ale dokonuje to tylko w odniesieniu do wpływu poezji Rückerta na twórczość Schumanna i Mahlera nic nie wspominając o Ullmanie. Pewien niedosyt pozostawia również niewielka ilość odniesień autora pracy do zagadnień związanych z indywidualnym doświadczeniem wykonawczym i interpretacyjnym analizowanych pieśni.

Ogólnie należy podkreślić, że pan Yawei Xu włożył w przygotowanie przedstawionej rozprawy doktorskiej bardzo dużo pracy, a jego badania i ich wyniki czasami wykraczają poza ramy tematu. Pomimo wskazanych powyżej zastrzeżeń pracę uznaje za ciekawą i wartościową, napisaną w większości językiem czytelnym i zrozumiałym oraz poprawnym stylistycznie.

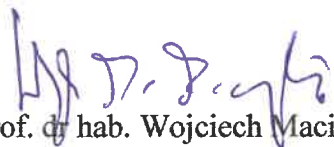
Konkluzja

Jak już wspomniano pracę doktorską stanowią dwie równorzędne składowe tj. dzieło artystyczne oraz opis i jako całość powinny one być oceniane. Chociaż do dzieła

artystycznego można mieć zastrzeżenia, to praca teoretyczna te niedoskonałości rekompensuje. Należy stwierdzić, że nagranie będące częścią pracy doktorskiej pana Yawei Xu, głównie ze względu na własne doświadczenia artystyczne i interpretacyjne autora jest dziełem oryginalnym, zaś ciekawa i rozbudowana część opisowa stanowi wartościowy wkład do badań nad liryką wokalną, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia poezji i jej wpływu na niemieckojęzyczną pieśń artystyczną. Ponadto praca pana Yawei Xu świadczy o tym, że posiada on umiejętności prowadzenia pracy naukowej oraz rozwiązywania problemów badawczych.

**W mojej opinii praca spełnia ustawowe wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz.742 z późn. zm.)
W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie przedstawionej pracy doktorskiej pana Yawei Xu.**

Poznań, 25.05.2025 roku

prof. dr hab. Wojciech Maciejowski